

คูชิตวิทย์สร้างสรรค์ คูชวิทย์ "สงกรานต์" ดินสอพอง"

นำเสนอเมื่อ : 13 เม.ย. 2567

ใจฟูตั้งแต่ปลายปีที่ผ่านมาเมื่อรู้ว่า “เทศกาลสงกรานต์” ของไทย ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นรายการในบัญชีตัวแทนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ จากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO)

ปักธงท่องเที่ยวไทยขจรไกลทุกมุมโลก

ยิ่งเมื่อชะง่อมองยอดนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้าประเทศเราแล้ว เฉพาะต้นปี 2567 จนถึง 18 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา บ้านเราต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติแล้วถึง 5,217,379 คน หากรวมถึงสงกรานต์นี้น่าจะมีอีกนับล้านคนจากนานาประเทศมาเพื่อสัมผัสเทศกาลนี้กันอีกไม่น้อย นี่ยังไม่รวมคนบ้านเราที่กลับไปเยือนภูมิลำเนา

ไปรดน้ำขอพรญาติผู้ใหญ่สืบสานวิถีไทยที่เคียงคู่กับ “น้ำ” และอีกหนึ่งที่เป็นคูชิตกันมานานเบิกบานคิมหันต์ก็คือ “ดินสอพอง”

ใช่แล้ว ดินสอพอง เป็น “คูชิต” แนบสนิทกับเทศกาลนี้มาช้านาน แม้ปัจจุบันจะมีแป้งแบรนต์ต่าง ๆ ให้เลือกจับจ่ายกันได้ง่าย ๆ ทว่าปฏิเสธไม่ได้ว่ารอย “ดินสอพอง” ที่ประพรมอยู่บนแก้มแถมด้วยชุดไทยพื้นบ้านนั้น ยังคงเป็นมนต์ขลังของสงกรานต์ที่ยากลบเลือน

“ดินสอพอง”... ของมันต้องมี เชื่อมวิถีวิทย์ในสงกรานต์

“ดินสอพอง” มาจากการนำ ดินมาร์ล (marl หรือ limestone) มา บด ร่อน ผสมน้ำ แล้วกรองให้สะอาด

marl หรือ limestone คือดินที่ประกอบด้วยสารประกอบของแคลเซียมคาร์บอเนต (CaCO_3) มากกว่าร้อยละ 80 และมีส่วนประกอบอื่น ๆ อีก เช่น แมกนีเซียมคาร์บอเนต (MgCO_3) แคลเซียมออกไซด์ (CaO) ซิลิคอนออกไซด์ (SiO_2) อะลูมิเนียมออกไซด์ (Al_2O_3) เหล็กออกไซด์ (FeO) และแมกนีเซียมออกไซด์ (MgO) ดินสอพองสดจะมีสีขาวและอาจพบสีเทา สีเทาอมฟ้า สีน้ำตาลหรือน้ำตาลแกมเหลือง ขึ้นอยู่กับปริมาณสารประกอบอื่นที่ผสมอยู่

ส่วนดินสอพองที่ใช้กับผิวหน้าและผิวกาย คือดินสอพองแปรรูปมาผสมน้ำ กรองเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อละเอียด นำไปฆ่าเชื้อ โดยนำไปเผาไฟ ซึ่งก็อาจมีส่วนผสมของผงฟอสฟอรัสที่บดละเอียดแล้วก็ได้ เช่น ขมิ้นชัน ไพล แต่งกลิ่น โดยทำให้แห้ง อยู่ในรูปก้อนหรือผง

เรียนรู้ได้ที่หนังสือเรียนเคมี สสวท.มัธยมศึกษาปีที่ 4 เล่ม 1 บทที่ 3 เรื่อง พันธะเคมี

หรือ เสริมความเข้าใจอีกนิดจากอื่บุคคล เว็บไซต์ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย <http://www.eatgru.sc.chula.ac.th/Thai/interest/html/dictionary.html> (คำศัพท์ M ข้อ 90) ว่า “ดินสอพอง” เป็นดินที่เนื้อเป็นสารประกอบแคลเซียมคาร์บอเนตเป็นส่วนใหญ่ เมื่อนำมาบดบดใส่น้ำมาบดบดมีกรดซึ่งเมื่อทำปฏิกิริยากับแคลเซียมคาร์บอเนต เกิดแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์เป็นฟองฟูขึ้น เมื่อดูเผินๆ จึงเห็นวาดินพองตัวเรียกว่า “ดินสอพอง”

โบราณใช้ทำแป้งประทายเพื่อให้เย็นสบาย เมื่อผสมน้ำหอมเข้าไปด้วยกลายเป็นแป้งกระแจะนั่นเอง

ปัจจุบันใช้มากในการแก้ดินเปรี้ยว ผสมทำรูป ปูนซีเมนต์ เพราะเสียค่าชุดและค่าบดต่ำกว่าไซหินปูนซึ่งมีเนื้อเป็นสารประกอบชนิดเดียวกัน แหล่งใหญ่มีในท้องที่ อ.บ้านหมอ จ.สระบุรี อ.ตาคี จ.นครสวรรค์

นอกจากนี้ดินสอพองยังใช้ตกแต่งเครื่องเรือนที่ทำด้วยไม้ให้เรียบก่อนทาสี หรือน้ำมันเคลือบเงาด้วย (พจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๐)

ถ้าสรุปกระชับเข้าใจง่ายก็ต้องนี้เลย พจนานุกรมศัพท์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี สสวท. <https://escvocab.ipst.ac.th> ซึ่งอธิบายว่าเป็นดินมีเนื้อเป็นสารผสมของแคลเซียมคาร์บอเนตเป็นส่วนใหญ่ ใช้ทำแป้งนวล ไซเป็นส่วนประกอบในการทำปูนซีเมนต์ เป็นต้น

นาที่นี้เต็มเต็มความรู้กันแบบง่า ๆ แล้ว พาชันน้ำกับหัวใจไปกราบขอพรท่านผู้ใหญ่กันเถอะ

เตรียมโอ้เต็มพร้อมกันหรือยัง พรอยู่ยิมที่ทำให้หัวใจฟูฟ่อง และ ดินสอพอง ของขาดไม่ได้ แล้วเกี่ยวก้อยไปด้วยกันกับ คุณจิตวิทย์สร้างสรรค์ คุณวิญญู “สงกรานต์...ดินสอพอง”

****_****

อ้างอิง :

เฟซบุ๊กเคมี สสวท. :

<https://www.facebook.com/ChemistryIPST/posts/pfbid0XrR9XaiJzpzYbszE59yNk4zuq9QUmmbovXk16wSvq16Hw7rnGyzSMHpMvj9T2Ja8l>

ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:

<http://www.eatgru.sc.chula.ac.th/Thai/interest/html/dictionary.html>

ข่าว : https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1114125#google_vignette

ไทยรัฐออนไลน์: <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2746054>